

Shrnutí hlavních poznatků

Demografický vývoj

- Moravskoslezský kraj je rozlohou 5 431 km² šestým největším krajem republiky a počtem obyvatel 1,18 mil. osob čtvrtým nejlidnatějším. Sídelní struktura kraje se tak vyznačuje mimořádně vysokou hustotou obyvatelstva (217 osob/km²), které je koncentrováno zejména na území ostravsko-karvinské aglomerace. Většina obyvatel kraje (cca 58 %) žije ve městech nad 20 tis. obyvatel.
- Dlouhodobě (kromě let 2007 a 2008) klesá počet obyvatel kraje. Na úbytku obyvatel v kraji se v posledních třech letech z větší části podílela přirozená měna obyvatel. V roce 2021 zemřelo v kraji o 5 347 lidí více, než kolik se jich v průběhu roku živě narodilo. Ve stejném roce vykázal Moravskoslezský kraj jako jediný v ČR záporné migrační saldo (–104 osob), přesto se jednalo o nejnižší úbytek obyvatel stěhováním od roku 2009.
- Počet cizinců žijících na území kraje v roce 2021 meziročně vzrostl o 5,5 % na 29,1 tis. osob. Na populaci kraje se cizinci podíleli 2,5 %, což představovalo třetí nejnižší hodnotu mezi kraji. Z celkového počtu cizinců byli nejvíce zastoupeni Slováci (30,0 %), Vietnamci (15,2 %) a Ukrajinci (13,5 %).
- V posledních dvou letech poklesly počty uzavřených sňatků, což souviselo se zavedením protiepidemických opatření přijatých proti šíření koronaviru. Věk budoucích manželů se nadále zvyšoval. Také počty rozvodů se snižovaly – v roce 2021 bylo ukončeno 2 318 manželství, což bylo nejméně v historii kraje.
- Pokračoval trend odkládání mateřství do pokročilejšího věku, více než polovina dětí se narodila mimo manželství (50,9 % v roce 2021). Hrubá míra porodnosti se v roce 2021 zvýšila na 10,1 ‰, přesto zůstávala pod úrovní republikového průměru.
- Statistika obyvatelstva byla v letech 2020 a 2021 výrazně ovlivněna epidemií onemocnění covid-19. V roce 2021 zemřelo 17 325 obyvatel kraje, což bylo nejvíce od roku 2000, kdy vznikl kraj v současném správním uspořádání. Hrubá míra úmrtnosti dosáhla 14,7 ‰. Nejčastější příčinou úmrtí mužů i žen byly nadále nemoci oběhové soustavy, novotvary a nově covid-19.
- Obyvatelstvo kraje postupně stárne, v roce 2021 činil průměrný věk obyvatel 43,3 let. Od roku 2001 se zvýšil o 5,1 let. Věková struktura obyvatel se rychle mění (roste zejména podíl obyvatel ve věku 65 a více let na úkor produktivní složky populace), na 100 dětí již připadá více než 136 seniorů.
- Naděje dožití při narození se v Moravskoslezském kraji prodlužovala až do roku 2019, v posledních dvou letech, které byly poznamenány epidemií koronaviru, došlo k jejímu zkrácení. V roce 2021 dosáhla v případě mužů 74,8 let a u žen 80,1 let, oba věky patřily k nejkratším v ČR.

Sociální vývoj

- V roce 2021 se meziročně snížil objem pracovní síly v kraji o 4,3 tis. osob na 584,4 tis. osob. Z tohoto počtu bylo 557,7 tis. osob zaměstnaných. Míra zaměstnanosti i míra ekonomické aktivity dosáhly svých maximálních hodnot v roce 2018. Jejich hodnoty většinou v posledních třech letech klesaly k 55,4 %, resp. 58,1 %. V rámci republiky se jedná o jedny z nejnižších hodnot.
- Ke konci roku 2021 bylo na úřadech práce evidováno 42,2 tis. osob, tj. o 6,7 % méně než předchozí rok. Podíl nezaměstnaných osob v Moravskoslezském kraji dosáhl 5,14 % a zůstává i přes meziroční pokles o 0,41 p. b. mezi kraji nejvyšší. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných (12 měsíců a déle) na obyvatelstvu ve věku 15–64 let se zvýšil na 2,33 % a je i nadále v rámci Česka nejvyšší. Úřady práce evidovaly 12,9 tis. pracovních míst, což byl meziročně o 3,7 % méně. Počet uchazečů na 1 pracovní místo činil 3,3.
- Čistý disponibilní důchod domácností v kraji stabilně roste. V roce 2020 dosáhl hodnoty 305,3 mld. Kč, což v přepočtu na 1 obyvatele představovalo částku 255,0 tis. Kč. I přesto, že se jednalo o historická maxima, patřil čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele Moravskoslezského kraje k těm menším a v porovnání s republikovým průměrem byl o 28,4 tis. Kč nižší.

- Podle výsledků šetření Životní podmínky 2021 byly příjmy moravskoslezských domácností třetí nejnižší mezi kraji. Průměrné čisté peněžní příjmy na osobu v domácnosti v roce 2020 dosáhly 201,6 tis. Kč ročně, ve srovnání s rokem 2019 vzrostly o 3,3 %. Za republikovým průměrem zaostávaly o 18,5 tis. Kč.
- Podle výsledků strukturálního šetření o mzdách nadále pokračoval růst jak průměrné hrubé měsíční mzdy (37 265 Kč), tak i mediánu mezd (33 611 Kč). Jejich výše byly v mezikrajském kontextu spíše podprůměrné.
- Počet dětí navštěvujících mateřské školy meziročně mírně vzrostl na 38,5 tis. dětí. V základních školách se ustálil počet žáků na úrovni 104 tis. dětí. Na střední školy v Moravskoslezském kraji docházelo přes 49 tis. žáků, jejich počet se tak meziročně zvýšil již podruhé za sebou, neboť na střední školy postupně nastupují silné ročníky dětí narozených v letech 2007 až 2010. Meziročně rostly rovněž počty studentů vyšších odborných škol i vysokoškoláků.
- Přestože se průměrná doba trvání jednoho případu dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v kraji v roce 2021 meziročně zkrátila o 4,2 dne na 38,7 dne, jednalo se o druhou nejdelší průměrnou neschopenku v rámci ČR. Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti dosáhlo 6,956 % a meziročně se téměř nezměnilo. V porovnání s ostatními kraji bylo zcela nejvyšší.
- V roce 2021 bylo v Moravskoslezském kraji vyplaceno přes 1,3 mil. dávek státní sociální podpory a péčovské péče v částce dosahující téměř 6,4 mld. Kč. V objemu vyplacených dávek tvořil největší díl rodičovský příspěvek (3,7 mld. Kč) a příspěvek na bydlení (1,4 mld. Kč). V průměru na 1 obyvatele kraje připadla částka 5 376 Kč, což bylo nejvíce mezi kraji.
- Lůžková kapacita v domovech se zvláštním režimem se v období 2016 až 2021 zvýšila o 931 míst na necelých 2,7 tis. lůžek, v domovech pro osoby se zdravotním postižením se kapacita téměř nezměnila a pohybovala se na úrovni 1,2 tis. lůžek. Zcela jiná situace je v domovech pro seniory, v nichž počet lůžek dlouhodobě klesá a v roce 2021 nabízely historicky nejméně 4,5 tis. lůžek.
- Celkový počet příjemců důchodů v Moravskoslezském kraji se již čtvrtým rokem snižuje, některý z důchodů pobírala více než čtvrtina populace kraje. Průměrná výše sólo vyplácených plných starobních důchodů v Moravskoslezském kraji meziročně vzrostla o 953 Kč na 15 523 Kč a patří mezi nejvyšší v ČR. Přesto nedosahovala ani poloviny krajského mzdového mediánu (46,2 %). Podíl příjemců předčasného starobního důchodu vzrostl od roku 2016 o 3,7 p. b. na 33,2 % a byl tak mezi kraji třetí nejvyšší.

Ekonomický vývoj

- V roce 2019 moravskoslezské HDP v s. c. jako v jediném kraji Česka meziročně pokleslo o 1,6 % a v roce 2020 restriktivní opatření přijatá proti šíření koronaviru pokles HDP ještě zrychlil na 6,2 %. Výsledkem byl propad regionálního HDP v s. c. v Moravskoslezském kraji na úroveň předkrizového roku 2008. V přepočtu na 1 obyvatele dosáhlo HDP v kraji 415,0 tis. Kč, což bylo 78,0 % vůči průměru ČR.
- Výsledek hospodaření místních rozpočtů Moravskoslezského kraje za rok 2021 skončil s přebytkem 2,2 mld. Kč.
- V roce 2020 činily výdaje na VaV v Moravskoslezském kraji necelých 6,0 mld. Kč, podíl výdajů na VaV na objemu HDP Moravskoslezského kraje v dlouhodobém pohledu kolísal. V roce 2020 dosáhl 1,2 %, což bylo o 0,8 p. b. pod republikovým průměrem. Informační technologie využívá v rostoucí míře stále více domácností, více než čtyři pětiny domácností mají přístup k internetu.
- Produkce zemědělského odvětví v běžných cenách v Moravskoslezském kraji v roce 2020 podle semidefinitivních výsledků (poslední dostupné výsledky) meziročně vzrostla (o 7,0 %) na hodnotu 7,1 mld. Kč, z 62,4 % se na ní podílela rostlinná produkce a z 33,9 % živočišná produkce. Celková sklizeň obilovin v roce 2021 se meziročně zvýšila o 2,8 % a činila 380,5 tis. tun. K meziročnímu poklesu produkce způsobené převážně redukcí sklizňových ploch došlo v případě brambor (o 14,2 %), řepky (o 18,0 %) a luskovin (o 7,8 %). Pokračovala tendence nárůstu stavu skotu započatá v roce 2013.

- Těžba dřeva v roce 2021 dosáhla v kraji necelých 1,2 mil. m³ (bez kůry), meziročně se tak snížila o 442 tis. m³ a byla nejnižší od roku 2010. V posledních dvou letech došlo zejména k výraznému poklesu objemu nahodilé těžby dřeva.
- Velké průmyslové podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji zaměstnávaly v roce 2021 celkem 98,2 tis. zaměstnanců. Zatímco se počet zaměstnanců meziročně snížil o téměř 6,5 tis. osob, tržby z prodeje výrobků a služeb průmyslové povahy meziročně vzrostly o 23,0 % na 603,5 mld. Kč. Produktivita práce v průmyslových podnicích činila 6 145 tis. Kč na zaměstnance a v mezikrajském srovnání patřila k největším.
- Objem vyrobené elektřiny v kraji v roce 2021 dosáhl na 4 532 GWh, meziročně se zvýšila výroba o 26,5 %. Největší podíl (85,1 %) na výrobě měly parní elektrárny. Spotřeba elektřiny v domácnostech na 1 obyvatele (1 295 kWh) a spotřeba zemního plynu v domácnostech na 1 odběratele (715 m³) patří k nejnižším v ČR.
- Ve stavebních podnicích s 50 a více zaměstnanci se sídlem v kraji v roce 2021 bylo zaměstnáno 4,8 tis. osob. Jejich počet se meziročně snížil o 608 osob (o 11,3 %), mezi kraji se jednalo o největší úbytek zaměstnanců stavebních firem. I přes nárůst zůstávají mzdy jedny z nejnižších v ČR. Stavební podniky s 20 a více zaměstnanci realizovaly na území Moravskoslezského kraje v roce 2021 stavební práce „S“ dle dodavatelských smluv ve výši 33,7 mld. Kč (meziroční nárůst o více než 8,2 mld. Kč, tj. o 32,2 %), což je dosud největší objem stavebních prací po roce 2008.
- V roce 2021 byla v kraji zahájena výstavba 2 980 bytů, v porovnání s předchozím rokem se zvýšila o 1,6 %, tj. o 46 bytů. Celkový počet dokončených bytů ve stejném roce činil 2 691 bytů. Meziročně jich bylo dokončeno o 27 méně, což odpovídá poklesu o 1,0 %.
- Odvětví cestovního ruchu bylo v letech 2020 a 2021 výrazně omezeno pandemií covid-19. Návštěvnost po předloňském výrazném propadu zaznamenala v roce 2021 mírné zlepšení. V průběhu roku 2021 navštívilo Moravskoslezský kraj 645,9 tis. hostů, pouze 11,2 % z nich dorazilo ze zahraničí (72,3 tis. osob). Celkový počet hostů se meziročně zvýšil o 33,2 tis. osob (tj. o 5,4 %), a to zásluhou hostů z tuzemska, jejichž počet meziročně vzrostl o 33,6 tis. osob (o 6,2 %). Nejpočetnější skupinou zahraničních návštěvníků jsou již tradičně sousedé ze Slovenska.

Životní prostředí

- Téměř pětina území Moravskoslezského kraje je chráněným územím. Mezi velkoplošná zvláště chráněná území patří CHKO Beskydy, CHKO Jeseníky a CHKO Poodří. Pokračuje trend pozvolného snižování podílu orné půdy ve prospěch trvalých travních porostů. Rovněž roste podíl nezemědělské půdy. Výměra ekologicky obhospodařované půdy opět vzrostla a koncem roku 2021 zaujímal plochu 59,5 tis. ha.
- Zatímco na veřejný vodovod bylo v roce 2021 napojeno 99,9 % obyvatel Moravskoslezského kraje, v případě veřejné kanalizace dosáhl podíl připojených obyvatel 84,9 %. Spotřeba vody fakturovaná domácnostem v kraji činila 93,9 l na osobu a den. Výše cen vody a stočného za m³ vody sice neustále stoupá (v roce 2021 činila bez DPH 39,90 Kč/m³, resp. 36,30 Kč/m³), ale nadále patří mezi nejnižší v zemi.
- Emise hlavních znečišťujících látek do ovzduší pomalu klesají, kraj však zůstává v rámci ČR jedním z nejvíce postižených. Z pohledu překračování imisních limitů je kvalita ovzduší v kraji nejhorší v Česku. Nejhorší stav ovzduší zůstává v aglomeraci Ostrava/Karviná/Frýdek-Místek.
- Produkce komunálního odpadu na 1 obyvatele meziročně vzrostla o 9,0 kg na 518 kg a republikový průměr tak převyšovala o 12,0 kg.
- Celkové vklady do ochrany životního prostředí (hodnoceno podle sídla investora) dosáhly v roce 2021 částky 12,5 mld. Kč, to je meziročně o 12,8 % (o 1,4 mld. Kč) více. Ve všech letech hodnoceného období byl větší díl výdajů směřován do oblasti neinvestiční, přičemž v roce 2021 to byla částka 7,9 mld. Kč.

